

ΤΙ ΕΙΝΕ ΒΙΟΤΕΧΝΙΑ;

Κάθε Λαός, είτε άγριος είτε ήμερος, είτε πολιτισμένος είτε μή, άμα αισθανθή τήν ανάγκην νά έχη ένα βοηθητικό πράγμα πού του χρειάζεται στη καθημερινή ζωή,—σαν ένα κάθισμα ένα τραπέζι ένα λυχνάρι κτλ.—άπό τή στιγμή εκείνη αρχίζει νά γίνεται βιοτέχνης, προσπαθεί νά δώση ένα σχήμα στα πράγματα τής πρώτης ανάγκης, και τó σχήμα αυτό κατ' ανάγκην γεννά τήν ώμορφιά τής τέχνης και σιγά σιγά προοδεύει συνδυάζοντας τó χρήσιμο με τó ωραίο. Άπό τούς αρχαίους χρόνους οι Έλληνες είχανε ένα δικό τους τρόπο πού έφτειαναν τά πράγματα του σπητιού τους, και οι γραμμές πού έπερναν άπό τήν φύσιν για νά δώσουν στα πράγματα δέν ήσαν μονάχα γραμμές χωρίς νόημα, αλλά με ρυθμό και άρμονία συνδυασμένες ώστε νά έχουν ένα ξεχωριστό γνώρισμα άπό τά άλλα έθνη. Για τούτο ή ελληνική βιοτεχνία έστεκε πάντα πιό ψηλά με τήν απλότητά της άπό κάθε άλλου βάρβαρου λαού πού ζητούσε τήν πολυτέλεια με χίλια δυό μπιχλιμπίδια και μασκαραλίκια. Γι' αυτό κι' ό Περικλής με περιφρόνησι μίλησε για τήν 'Ασιατική πολυτέλεια, λέγοντας πώς οι Έλληνες «Φιλοκαλοῦμεν μετ'εὐτελείας». Πέφτει ό Έλληνισμός, έρχονται οι Ρωμαίοι οι όποιοι άν και είχανε καθαυτό ελληνική τέχνη δέν μπόρεσαν νά καταλάβουν τήν ελληνικήν καλαισθησία και τήν παραμόρφωσαν όλη τήν Αυτοκρατορία τής Ρώμης ως πού ήλθε τó Βυζαντινό κράτος στην πόλι και άρχισε πάλι μιá νέα περίοδο για τήν Έλληνική Βιοτεχνία με τόν ιδιαίτερον εκείνον χαρακτήρα πού διακρίνει τήν αίσθησιν τής Έλληνικής γραμμής. Άπό τότε ή παράδοσις για πολλά χρόνια έφτειανε πράγματα για τó ελληνικό σπήτι με τόν ιδιαίτερο ρυθμό πού μόνον ή καθαυτό ελληνικές ψυχές αισθάνονται τήν εποχή αυτή έγεινε ή 'Αγία Σοφία με μιá τέτοια τέχνη πού ακόμα δέν έμελετήθηκε καλά άπό τούς σοφούς τής Ευρώπης, όπως έμεινε ανεξήγητη και ή τέχνη του Παρθενώνος. Για νά εξηγήσω εδώ σε λίγες άράδες όλη τήν εξέλιξι τής Έλληνικής Βιοτεχνίας άπό τούς αρχαίους χρόνους ως σήμερα θα ήτανε έργο επίπονο πού δέ θα πιανε τόπο, θέλω μόνο νά δώσω μιá εικόνα γενική του τί είνε βιοτεχνία, για νά καταλάβη όλο τó ρωμαίικο πώς άδικα ξεοδεύει χρήμα για νά στολίξη τά σπήτια του με ό,τι άντεθνικό πράγμα του δίνουν οι ζένοι και οι άδέξιοι τεχνίταις.

Άπό τόν καιρό πού άρχισε νά καταλαβαίνη τή ζωή του ό Έλληνας, εδώ και τρεις χιλιάδες χρόνια, αισθάνθηκε τήν ανάγκη νά φτιάξη μιá δική του τέχνη για νά κάνη τής ευκολίας του σπιτιού του. Και γιαυτό εύρισκε σχήματα άπό όλη τήν ελληνική φύσι πού τόν περιτρογύριζε. Βλέπει ένα κυπαρίσι και άμέσως βρίσκει τής αναλογίας τής κολώνας· βλέπει ένα άγκάθι και νά τó κεφαλοκόλωνο : τó πεύκο και τά χαμολούλουδα, άχ πόσα μπιριλάντια δέν αξίζουν

τὰ λουλουδάκια αὐτὰ ποῦ βγκίνουσι στὰ ἑλληνικὰ χώματα μὲ κείναις τῆς ἀπειροῦς ὡμορφικῆς ποῦ κάνουν τὰ πλήθικα χώματά του· καὶ τ' ἀτελειώτα σχήματκ. "Ἔτσι, σιγὰ σιγὰ ἡ ἀγνή κίτθλας τοῦ ἀληθινοῦ Ἑλληνοῦ ἐληφῆκε στὸ νόημα τῆς φύσεως καὶ ἀρχησε νὰ τὴν ἐφαρμύζῃ στὴν τέχνη του. Ἐίκαζε μιὰ ζῶνη γιὰ νὰ ζῶσῃ τὸ λυγερό του κορμί, δὲν εἶχε ἀνάγκη νὰ τρέξῃ νάβῃ ξένο σχῆμα ἀπὸ ἕνα βάρβαρο ποῦ τὸν περιφρονοῦσε, ἀλλὰ ἔπαινε ἀπὸ τὰ γυρολοῦλουδα χίλια δυὸ σχήματα· καὶ νὰ ὁ γνήσιος ἑλληνικὸς ρυθμὸς.

Βλέπετε μέσα σ' αὐτὴ τὴ ψεύτικη ζωὴ ποῦ μᾶς χάρισε ἡ σκλαβικὰ, χάσαμε μαζὺ μὲ τόσους χώρικοι καὶ τὴ χρυσὴ κκθένα ποῦ μᾶς κρπτοῦσε δεμένους μὲ τοὺς προγόνους μας. Μερικοὶ μάστιχα θάρσῃν πῶ; σβύτῃμε ὅλως διόλου, κῆτσι ἀναγχαίλασαν γιὰ μιὰ στιγμή ἡ μοχθηρὸς τοὺς ψυχῆς, μὴ λογαριάζοντας πῶς μιὰ ἰδέα ὅπως εἶνε ἡ βωμκαίικη ἰδέα, δὲν ξεκολλᾷ εὐκολὰ ἀπὸ μιὰ κπαράδοσι ποῦ λέει πῶς ἡ ἀγία Σοφία ἔχει ἐνεκακόςτικ ἐνανθῆντα ἐνθῆ κπαράδοσι! Καὶ ἔτσι ἐχάσαμε σὴ μερα μέσα στῆς πολιταίικς τὸ πιὸ πολύτιμο πρᾶγμα ποῦ δίνει τὸν χαρακτῆρα στὰ ἔθνη: τὸ ρυθμὸ. Πγάλλτε το ἀπ' τὸν νοῦ σας πῶς εἶνε δυνατὸ ἕνα ἔθνος νὰ δεῖξῃ στὸν Κόσμο τὴ δύναμὶ του ἂν δὲν ἔχει πρῶτα ἀπ' ὅλα τὸν δικὸ του χαρακτῆρα σταθερὸ καὶ εἰσιμο πάντα ν' ἀφομοιώσῃ κάθε προοδευτικὸ μεγαλεῖο τῶν ἄλλων.

Κυτάξετε σ' ὅλη τὴν Ἀθῆνα νὰ ἰθῆτε ἂν θὰ βρῆτε ἕνα ἑλληνικὸς τέχνης ποῦ νὰ ξεχωρίζῃ ἀπὸ τὰ ἐμπορεύματα κάθε ἐθνικοῦ. Κκνένας ρωμκὸς δὲν αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ βάλῃ στὸ σπῆτι του ἕνα πρᾶγμα ἑλληνικὸ γνήσιο μὲ τὴν σπαργίδα τοῦ τόπου του. Κῆτσι ξεχνοῦμε κάθε ἐθνικὴ ὑποχρέωσι καὶ ὅπως ὅπως κντῆμε νὰ στολίσωμε τὰ σπῆτικα μας μὲ κάθε τι, χωρὶς ἀρμονία χωρὶς ρυθμὸ καὶ χωρὶς χαρακτῆρα. Οἱ Βιενέζοι δωχνοῦν τοὺς Γάλλους οἱ Γάλλοι τοὺς Ἴταλοὺς καὶ οἱ Ἴταλοὶ τοὺς Βέλγους, κμαίλιατο κννήγημα, καὶ κκνένας ἑλληνας δὲν βρίσκεται μὲ λίγο μωκλὸ νὰ πέσῃ ἀνάμεσα σ' αὐτὸν τὸν κκταστρεπτικὸ τῆς πατρίδας μας πόλεμο καὶ νὰ μαζέψῃ τὰ λείψανα τῆς ἐθνικῆς κπαράδοσις γιὰ νὰ στηρίξῃ τὸ μέλλον τῆς ἐθνικῆς βιοτεχνίικς. Συλλόγους θέλομε μονάχα νὰ συστκίνομε καὶ νομίζομε πῶς μὲ κπαχὰ λόγια θὰ γίνουσι ἔργα τὰ ὅποια κρειάζονται πόνο καὶ μελέτη ποῦ καθένας δὲν ἔχει τὴν κκτακπάρνησι καὶ τὸ μωκλὸ νὰ κἀνῃ· καὶ ὅπως ἡ ἠθικοποίησης τῆς πολιταίικς δὲν εἶνε ἔργον πολλῶν πολιτικῶν ἠθικολόγων, ἀλλὰ τοῦ ἐνοῦ, ἔτσι καὶ τῆς ἐθνικῆς βιοτεχνίικς ἡ ἀρχὴ ἀνήκει στὸν ἐνα. Οἱ μεγάλοι τεχνίτικς εἶνε ὅπως οἱ μεγάλοι πολιτικοὶ, βάζουσι νόμους στὴ τέχνη γιὰ χρόνια. Φθάνει μόνο νὰ εἶνε σὲ θέσι τὸ ἔθνος τοὺς νὰ τοὺς νιώτῃ καὶ νὰ τοὺς ἐγκολπωθῃ.

Ἐνα τόπο τυρλὸ ὅπως εἶνε τὸ σκατισμένο κεφάλι τοῦ βωμκοῦ σῆμερα, ποῦ κἀνει πῶς ὅλα τὰ ξέρει καὶ ὅλα τὰ βλέπει, ἀγκυκαστικὰ ὑψωθῆκασι πολλὰ ψεύτικα πνευματικὰ καλῆτικα, ποῦ κρειάζονται τῶρα γιὰ κάμποσο κκνὸ οἱ γκρεμιστάδες. Χτίρικα χωρὶς θεμέλια δὲ στέκουσι, πρέπει νὰρχίσῃ τὸ γκρεμισμα καὶ

νὰ στερεωθοῦν τὰ θεμέλια. Ἐνα τέτοιο ψεύτικο χτίριο εἶνε σήμερα καὶ ἡ Ἐθνικὴ μας βιοτεχνία, τὰ θεμέλια τοῦ εἶνε ὅλως διόλου ψεύτικα καὶ ἄδικα γίνεται ἐκεῖ ἀπάνω τόση ἐργασία καὶ τόσο χρῆμα ξοδεύεται. Ὅλα θὰ γκρεμισθοῦν μὴ μῆρα ποῦ δὲ θὰ μείνῃ σημάδι, καὶ τότε ὑπάρχει ἐλπίς νὰ στηλωθῇ γιγάντιο ἄλλη μὴ φορὰ τὸ δοξασμένο τῆς ῥωμηοσύνης παλάτι.

Κάθε λαὸς ποῦ αἰσθάνεται μέσα τοῦ μὴ δική του ζωὴ προσπαθεῖ μὲ κάθε τρόπο νὰ δείξῃ στὴν τέχνη τοῦ τὸν χαρακτήρα της. Ἡ εὐγενικαῖς τέχναις καὶ τὰ εὐγενικὰ σχήματα βγαίνουν μέσα ἀπὸ τὴν ψυχὴ τῆς ἔθνικῆς ιδέας ποῦ ἔχει ὅλο τὸ ἔθνος. Καὶ τὸ ἑλληνικὸ ἦταν μεγάλο κ' ἄξιο σ' ὅλους τοὺς αἰῶνας, εἴτε σκλαβομένον εἴτε ἐλεύθερο, νὰ διατηρήσῃ τὸν πιὸ εὐγενικὸ χαρακτήρα ποῦ μποροῦσε νὰ πλάσῃ τοῦ ἀνθρώπου ἢ προσπάθεια. Ὅλα τὰ πράγματα τῶν ἀρχαίων ποῦ σώθηκαν μέσα στὰ μουσεῖα καὶ στῆς διάφοραις ἰδιωτικαῖς συλλογαῖς τὸ δείχνουν ξάστερα πῶς ἡ ἑλληνικὴ κλασισθισία στέκει πιὸ ψηλὰ καὶ πιὸ εὐγενικὰ ἀπὸ ἐκείνη ποῦ ἔχουν ὅλοι οἱ λαοὶ τῆς γῆς. Πολλὰ παραδείγματα μποροῦσα νὰ φέρω γιὰ νὰ σὰς ἀποδείξω τὴν ἀλήθεια αὐτὴ ποῦ τὴν ἀναγνωρίζουν οἱ περισσότεροι σοφοὶ ἄνθρωποι τοῦ κόσμου, ἀλλὰ τὸ πιὸ σπουδαῖο εἶνε πῶς ἐνῶ ὅλες ἡ ξέναις τέχναις κάτι ἔχουν νὰ πάρουν ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν, αὐτὴ δὲν δέχεται τὴ παραμικρὴ ξένη ἐπίδρασι χωρὶς νὰ βλαφθῇ σημαντικὰ ἢ ἀρμονία της. Ἔτσι δουλεύει χιλιάδες χρόνια τώρα, γιὰτὶ στὸ Βυζαντινὸ κράτος ποῦ περιφρονοῦμε ἔτσι ἄδικα ἐμεῖς οἱ τωρινοὶ ἰδεολόγοι, ἡ τέχνη στέκει τόσο ψηλὰ ποῦ εἶνε καὶ τὸ μόνο παράδειγμα ποῦ ἐνῶ συγγενεὺι στενὰ στενὰ μὲ τὸ ἀρχαῖο πνεῦμα στέκει τόσο καλὰ καὶ δείχνει τὸν χαρακτήρα τῆς ἐποχῆς ποῦ γεννήθηκε. Κι' ἄλλο παράδειγμα γιὰ τὴν Ἑλληνικὴν Βιοτεχνία ποῦ εἶχαν οἱ σκλάβοι ἀδελφοὶ μας τετρακόσια χρόνια στὴ σκλαβιά, εἶνε ἡ ἑλληνικὴ Βιοτεχνία τῆς καταπτώσεως. Ἡ Βενετία ἔστειλε κάποτε ἐδῶ τοὺς περίφημους καθρέφτες της, καὶ ἡ Μικρὰ Ἀσία τὰ Δαμασκιά σπαθιά της· καὶ τὸ ἓνα καὶ τὸ ἄλλο δὲν βρῆκε ἕδαφος νὰ ριζώσῃ καὶ οἱ βυζαντινοὶ σταυροὶ ἐγέμισαν τῆς ἀσημένιες μπαλάνσκιες τῶν ἀρματωλῶν. Εἶνε τοῦτο ἀντοχὴ Ἐθνικῆς ἀντιλήψεως, ἢ ἔτσι τυχαῖο περιστατικὸ ποῦ στάθηκε νὰ κρατήσῃ τόσο καλὰ τὴν κυριαρχία τῶν βαρβάρων;

Βλέπετε πῶς ἓνα ἔθνος οὔτε μὲ τὰ λόγια τῶν πολιτικῶν σῶζετε, οὔτε μὲ τὴν ἐπίδρομὴ τῶν βαρβάρων σῶνει. Ἐκεῖνο ποῦ φωνάζει περισσότερο στ' αὐτὰ τῆς ἐλεύθερης ζωῆς εἶνε ὅλα ἐκεῖνα τὰ πράγματα ποῦ κάθε σπῆτι εἶναι ἀναγκασμένο νὰ ἔχῃ στὴ δικαιοδοσία τοῦ γιὰ νὰ ζήσει. Τὸ νοικοκυρὸ ποῦ μᾶς χάρισαν οἱ πατέρες μας δὲν ἔχει τὴν σημασίαν ποῦ τοῦ δίδουμε ἐμεῖς τ' ἄμυαλα παιδιὰ σήμερα· οὔτε ἔπρεπε νὰ τὸ περιφρονησῶμε καὶ νὰ ἀνταλλάξῶμε μῆλα τὰ ψευτοφυγουράτα πράγματα τῆς Εὐρώπης ποῦ μᾶς κουβαλοῦν ἐδῶ τὸ ἐξαγωγικὸ ἐμπόριο, καὶ τὸ ἀνατολίτικο ραχάτι ποῦ μᾶς κρατεῖ μουδιασμένους. Τὸ νοικοκυρὸ τῆς Ἑλληνοπούλας σήμερα δὲν ἔχει τὴν ἀπαραμιλλὴ ἐκείνη σεμνοπρέπεια ποῦ στοὺς πα-

